

سوانح العشاق احمد غزالی

www.ketab.ir

شرح و توضیح:

دکتر احمد وفایی بصیر

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سرشناسه: وفایی بصیر، احمد ۱۳۵۷-
عنوان قرارداد: سوانح العشاق. شرح
عنوان و نام پدیدآور: شرح سوانح العشاق (احمد غزالی)/ احمد وفایی بصیر
مشخصات نشر: همدان: روزاندیش، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری: ۱۲۵ ص.
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۸۶۹-۳۱-۴
یادداشت: کتابنامه: ص. ۱۲۳-۱۲۵.
موضوع: عرفان
شناسه افزوده: غزالی، احمد بن محمد، -۵۲۰ق.. سوانح العشاق. شرح
شماره کتابشناسی ملی: ۳۸۷۹۱۳۳

نشر روزاندیش

مدیرمسئول: رضا قمریان، همدان، خیابان میرزاده عشقی، جنب تالار معلم
تلفن: ۰۷۲-۳۸۲۵۰۰۸۱، تلفکس: ۳۸۲۵۲۴۳۹، همراه: ۰۹۱۸۱۱۱۱۸۷۶
پست الکترونیکی: RoouzBook578@gmail.com

عنوان: سوانح العشاق احمد غزالی
شرح و توضیح: احمد وفایی بصیر
ناشر: روزاندیش، ۱۳۹۴
چاپ: روزاندیش
صفحه آرای: فاطمه غافلی
طراح جلد: محمد احدی
نوبت چاپ: اول
قطع: وزیری
شمارگان: ۵۰۰
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۸۶۹-۳۱-۴
قیمت: ۱۸۰۰۰۰ ریال

((حق چاپ محفوظ است))

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۵	مقدمه
فصل اول: مبانی نظری تصوف در قرن سوم هجری	
۱۱	مبانی نظری تصوف در قرن سوم
۱۲	تأثیر اندیشه‌های رواقی و ایرانی باستان در تصوف
۱۴	اقبال عام به صوفیان، ظهور اندیشه‌های نو و پیدایش فرقه‌ی ملامتیه
۱۷	بازتاب اندیشه‌های عرفانی قرن سوم در تفکرات غزالی
فصل دوم: زندگی‌نامه، آثار و عقاید عرفانی احمد غزالی	
۲۳	زندگی‌نامه‌ی احمد غزالی
۲۳	آثار احمد غزالی
۲۶	افکار و عقاید عرفانی احمد غزالی
فصل سوم: شرح عرفانی سوانح العشاق احمد غزالی	
۴۹	شرح عرفانی سوانح العشاق
۴۹	مراتب و اطوار عشق
۵۱	اقبال و ادبای عشق
۵۳	سرّ روی تمام ننمودن عشق به خلق
۵۵	عشق، عشق است لاغیر
۵۷	نیاز جمال معشوق به عاشق
۶۰	فنا‌ی عاشق در معشوق
۶۲	حقیقت عشق
۶۵	ترک خودبینی لازمه‌ی وصول به مرتبه عشق
۶۷	احکام ازلی عاشقان
۶۹	بدایت عشق و بیان عشق عاشق بر معشوق و بالعکس
۷۳	عجایب طریق عشق
۷۴	عشق مبتدیان و عشق متهمیان
۷۵	شهود توأم با اضطراب عاشق

۷۷	تحصیل ظرفیت و شرح صدر در عشق
۷۹	دلیل دوری گزیدن معشوق از عاشق
۸۱	اسارت فراق در حکم وقت
۸۲	دلایل برتری فراق بر وصال
۸۴	طبع و طبیعت عشق
۸۵	قوت خوردن عاشق از جمال معشوق
۸۶	تفاوت عشق با سُکر
۸۷	تفاوت عشق با صحو
۸۹	منزل و مسکن عشق
۹۰	عشق به مظهر نام معشوق
۹۱	لذت شهود معشوق
۹۲	اصل عشق
۹۳	نشان کمال عشق
۹۵	اشتقاق عاریتی عشق از معشوق و اشتقاق حقیقی عاشق از عشق
۹۶	عوارض و اطوار طمع که هادم عشق است
۹۷	بیان غیرت معشوق
۹۷	قوت و غذای عشق

فصل چهارم : مشترکات تمهیدات و سوانح در باب عشق

فصل پنجم : تنمیم و تکمیل

۱۱۹	فهرست آیات
۱۲۰	فهرست احادیث
۱۲۱	اقوال مشایخ و بزرگان
۱۲۳	کتابنامه

مقدمه

احمد غزالی از طلایه‌داران و پیشگامان نثر عرفانی و ادبی در قرن ششم هجری است. تأثیرپذیری عین‌القضات در نگارش ابواب تمهیدات از اندیشه‌های سترگ احمد غزالی - به ویژه کتاب سوانح - امری انکارناشدنی است. تعریف، تبیین و تفسیر عشق و بیان مراتب و اطوار آن، با آن آب و تابی که در تمهیدات آمده، در حقیقت تفصیل ذوقی همان مباحث مرتبط با عشق است که در سوانح آمده است؛ منتها با تبیین اسرار و رموز و مشکلات سوانح، چرا که شاگردی چون عین‌القضات بهتر و بیشتر از هر کس با مبانی و اصول عرفانی استاد خویش - احمد غزالی - آشنا بوده، و این مبانی را هم در زمینه نظری و هم در حیطه عملی در خود جذب و هضم کرده است.

لذا تمهیدات را از منظری می‌توان انعکاسی شفاف از سوانح العشاق غزالی دانست. از این دست اقتباس‌ها در حوزه‌ی شعر و نثر پارسی کم نبوده و به تقلید مرید از مراد هم انحصار نداشته؛ چنانکه مولانا مثنوی معنوی را به تأسی از حدیقه‌الحقیقه سنایی سروده و جامی بهارستان خود را به تقلید از گلستان سعدی تحریر نموده است. با توجه به مطالب مذکور، ما برای شناخت تمهیدات خصوصاً تمهید عشق آن از شناخت سوانح ناگزیریم و برای شناخت سوانح نیز باید مبانی نظری و عملی عرفان احمد غزالی را بشناسیم که عرفانی کاملاً عاشقانه است از جمله آن که مکتب عرفانی خراسان بر قول و غزل و سماع بیشتر تکیه دارد تا خوف و ورع و زهد و عبادت.

بر همین اساس پژوهش حاضر شرحی جامع از مبانی عرفان ذوقی و شهودی عین القضاات در تمهیدات و مبانی عرفان وجدی احمد غزالی در سوانح است که مشترکات معنایی این دو در خصوص عشق را برمی شمرد و ریشه عرفان هر دو را که از عرفان قرن سوم گرفته شده بیان می‌دارد. امید است که این پژوهش گامی هر چند کوچک در شناخت این استوانه‌ی عرفان ایران و همچنین اثر بی‌بدیل او یعنی سوانح برداشته باشد و پرده از چهره مهجور او کنار زده و حق واقعی او را ادا کرده باشد.

در فصل سوم کتاب نگارنده در آغاز به صورت مجمل سوانح العشاق احمد غزالی را از نظر گذرانیده است؛ سپس عناوینی را که سابقه‌ی عرفانی دارند، برگزیده و دسته‌بندی کرده است که رئوس عرفانی در سوانح العشاق قریب به چهل و یک عنوان می‌باشد؛ در استخراج این عناوین سعی گردیده است از آوردن هر عنوان تکراری و مشابه خودداری گردد. در حوزه‌ی تطبیق مولف به بیان نکات مشترک مبحث عشق و حالات عشق در تمهیدات با سوانح العشاق که تماماً در باب عشق است پرداخته و تأثیر اندیشه‌های عرفانی احمد غزالی در عین القضاات را که در تمهیدات تبلور یافته، بازگو کرده است. اما در سوانح العشاق کار به این صورت بوده که مولف با توجه به هر فصل و پاراگرافی، عنوانی مختصر و موجز را برگزیده و سپس در ذیل هر فصل و پاراگراف به تشریح، توضیح و تبیین سخنان احمد غزالی پرداخته و در شرح آن هم از آیات قرآن، احادیث نبوی، اقوال عرفا، ابیات شعرا، قواعد عرفانی و فلسفی مدد جسته است.

اما اقتباسات احمد غزالی در مباحث مربوط به عشق را باید در رباعیات عرفای پیش از او نظیر ابوسعید ابوالخیر بازیافت که ما این را هم تا حد ممکن نمایان ساخته‌ایم.

احمد وفایی بصیر

چهاردهم دی ماه ۱۳۹۳ هجری شمسی

www.ketab.ir